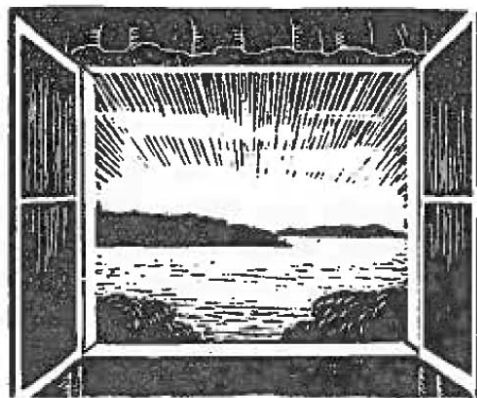

FÖR ÖPPNA FÖNSTER

Utlänningen i Frankrike

En stockholmsstidnings utrikesredaktör yttrade härom veckan, att ju mera freden närmar sig, desto mera avlägsen förefaller den oss. Det är kanske vitsigt sagt, men han har rätt. Liksom vi under krigets början åtminstone i Sverige var så impregnerade av fred att vi hade svårt att riktigt tro på kriget och dess gräsligheter och rätt värdesätta det omedelbara hotet mot den europeiska kulturen i allmänhet och mot oss själva i synnerhet, så har vi nu kommit så långt i vetskap om de skuldbördor folken åsamkat sig ute i Europa att vi inte tycker oss kunna begripa hur den kommande freden skall vara beskaffad för att förtjäna namnet fred. Tanken på fred är överklig. Den tillhör på något sätt verklighetsflyktens område. Atlantchartor och Beveridgeplaner har inte gjort den verkligare.

En hel del svenskar känner utan tvivel isoleringen som någonting behagligt, de vill gärna hålla fönstret stängt, i varje fall tills de kan vara absolut säkra för brandrök. Men det är en ytlig känsla av välbefinnande. Det förminskar inte deras dilemma utan gör det bara till ett undermedvetet, underjordiskt sådant. Vad luften har blivit ovädrad i det svenska rummet under kriget!

Vi som före kriget hade mycket, om

inte allt, av det internationella kulturella utbytet, vi har utan tvivel lidit mer av krigsårens isolering än andra. Det är kanske visserligen bara en följd av att vi tidigare hade förmånen att njuta mer än andra av frånvaron av isolering. Men det är inte så att vi bara vill ha tillbaka en förmån, vi skulle vilja se den utsträckt även till andra. Till de andra mänskliga rättigheterna skulle vi vilja se fogad rätten att resa.

I denna underliga, hårda tid av trist, grå gryning strax före uppvaknandet till någonting nytt är det till Frankrike våra tankar går. Varför det? Varför inte till något annat land lika gärna? Först och främst är det givetvis därför att jag med "vi" menar oss som haft med konsten att göra och som i konst och konstupplevelse ser en möjlighet till livs- och världsförsoning — inte den enda möjligheten men en av de stora. Och när man skall bygga upp en bild av framtiden, alltså av freden, har var och en ingenting annat än det empiriska att gå efter, sina egna erfarenheter. Man vill ha den till att bli eller i någon mån motsvara det bästa man minns. Om den sedan verkligen blir så beror väl på predestinationen, ödet, de främmande faktorerna, men i någon mån också på vad man hoppas, vill och verkar för.

Varför var det så skönt att leva i Frankrike? Det skulle fordras en avhandling — och därtill en både individualpsykologisk och folkpsykologisk sådan! — för att uttömmande besvara frågan. Den politiska korruptionen vill man inte se återupplivad, det är självklart. Men friheten från tvång är åtminstone som en omväxling ett villkor för oss om vi skall hålla oss friska i anden, det har vi i varje fall fått lära oss under dessa inspärningens år. Men det borde finnas en annan, mer levande form för statlig restriktivitet än vår. Man ser det på de psykologiska återverkningarna! Under mellankrigstiden valde många, inte bara svenskar utan amerikaner och engelsmän, Paris till en plats för débaucher. Det hade till stor del sin orsak i en missuppfattning av lättheten i franskt väsen och den relativa friheten i det franska sättet att leva. De uppfattade denna frihet som en brist på tvång, en frånvaro av offentlig övervakning snarare än som ett visst utrymme för självkontroll, och dessa "turister" visade därmed att de var byggda av skal snarare än av ryggrad, en omständighet som vissa av deras franska värdar givetvis förstod att skickligt utnyttja så att en hel del ömsesidig ringaktning blev följd. Jag tycker detta är ganska avslöjande. Det är åtminstone en av orsakerna till den stora good-will-inflationen för Frankrikes del — och för vår! En gång förstod vi — som nation — Frankrike och det franska bättre. Eller rättare: det var en klass av vår nation som hade privilegiet att förstå.

Men bör inte också utbredandet av en djupare internationell förståelse höra till demokratins uppgifter? Den av folkrörelserna lanserade parollen "Konsten åt folket" betyder — med den dominerande ställning som den franska konsten i dag

intar — också ett slags önskan om en kulturell allians med det franska. Och så vitt jag kan förstå bottnar detta i en känsla av att det franska, medvetet eller omedvetet, för oss svenskar ter sig som ett nödvändigt komplement, man kan säga ett sinnelagets komplement. Det svenska sinnelaget har någonting visst formlöst och stillöst som ingen utvärtes skalbildning kan eliminera. Man ser denna formlöshet hos en diktare som den rent germanskt orienterade Stagnelius — hur många av hans med Philomelora, theorber och chrysophraser översållade dikter kan inte saklöst utsorteras ur smaksynpunkt? Djupet i all ära, men de många simliädelstenarna gör det inte djupare. De stora svenska stilepokerna ha varit franskpåverkade. Det har till och med kunnat bli rankare, renare, i viss mån ädlare stiluttryck än samtida och motsvarande franska, men det har inte berott enbart på oss utan på en lycklig förmälning av franskt och svenskt.

När skall vi åter kunna gå och broutera (i vissa svenska förlagsannonser heter det numera på amerikanska browse = beta, men det är inte ursprungsordet) längs kajerna, på loppmarknaderna, antikvitetsgatorna, antikvariatsgatorna, utställningsgatorna? Och kommer gatorna att vara desamma?

Det är inte säkert. Om efterkrigstiden vet vi ingenting. Men det finns ett hopp. Det står, för mig, inte till någon politiker eller omdanare utan till det franska folket själv. Ända från medeltiden och renessansen, från Villon och Rabelais, från Chartres och Chenonceaux, via tider av nöd och revolution, fram till Renoir och Maillol, har den franska folkkaraktären på ett märkligt sätt bibehållit sig oförändrad. Jag tror inte det finns något folk i Europa som genomgått sådana öden och

FÖR ÖPPNA FÖNSTER

på samma sätt kunnat förbli sig själv, behålla sin melodi.

Det beror inte på någon oförmåga att ta lärdomar. Och det skulle inte ha varit möjligt utan en ständig, inifrån skeende förnyelse.

Och det sagda gäller inte storfinansen, storpolitiken, storborgarna, utan folket, den bärande stammen. Den franska jättelinden står just nu avlövad, ett svart skelett mot hösthimlen, men den skall åter bära blad och honungsblom, och då är det tack vare dryaden som bor i stammen och nymferna som flyter förbi. Och tack vare den store Pan, vars död falskeligen annonserats både i Apostlagärningarna och Mein Kampf.

Renoir, som var en folkets son, brukade skrattande säga där han satt vid sitt staffli, att han inte trodde sig vara i färd med att rädda Republiken. Det var kanske sagt med en viss vänlig ironi mot

dem som just då var i färd med att rädda den, men också med djup och verklig blygsamhet. I själva verket har sådana som Renoir — och hans gelikar i stort eller smått — gjort mer för att rädda Republiken än politiker och diplomater. De har lyft den upp på ett annat, evigare plan som ändå fört den närmare vardagen och livet, inte söndrat.

Det finns moderna apostlar som menar att vi inte kan få en bättre värld förrän vi gjort en början med oss själva, var och en i sin stad. Men dessa självranssakares och självtuktarens moraliska och psykologiska valhänthet — just själva kargheten i denna valhänthet! — ger mig föga hopp. Fransmannen har ett annat ord för samma sak, och det är urgammalt hos honom: "Cultiver son jardin."

Han säger inte: "Tukta din trädgård!"
Gunnar Ekelöf.

